

מי קרוב יותר לפנתר שחור — מיליונר שגולד בעיראק או "דמוק" שגולד בסולין? איך לתקן את מצב עדות המיזרח — על ידי תנועה כללי-ישראלית, שתשאף לשינוי פני המישטר, או על ידי תנועה עדתית-ציונית, שתסית נגד ה"אשכנזים" בתור שכאלה?

יתכן מאוד שהפנתרים כלל לא הבינו את הכעיה. אין הם אנשי התואריות. הם עשו את הבחירה באופן ספונטאני, אינסטינקטיבי.

היא באה בדמותו של שלום כהן, שפרש מסייעתו על רקע אישי בהחלט, מאחר שלא רצה לכבד התחייבות לפנות את מקומו כדי לאפשר כניסת הבא אחריו. אחרי שקיבל מהגוש במילגת-העבודה הבטחה שהשאת שיקבל סכומים ניכרים מכספי ההסתדרות ומימון הבחירות, פרש אותו ה"כ" נותר ללא סיטה, עם הציריפריסר אוהדים מיקריים. הוא חיפש נושא שיוכל להתגבש עיניו כדי להצדיק את קיומו הפוליטי, וזכא שימפך לו חייבים. ואז נזכר שישי לו יתרון עצום: הוא ספרדי.

אמנם, הוא לא בא משיכת ה"דפוקים". להיפך, הוא בן מישפחת סוחר עשיר מ-בדאדור, שהגיע ארצה בשנות ה-30 ופתח חנות לבדים ברחוב נחלת-בנימין בתל-אביב. הוא השקיע בבניו הרבה כסף. לי-מישפחה רכוש של מיליונים. אבל בישראל של 1973 צבע-העור עשוי להיות שווה כסף. הוא פנה אל הפנתרים, הציע להם את עצמו כמנהיג.

לאלה נראתה ההצעה כמפתח. פילוג, קיפאון וניווין דילדלו את שורותיהם. שהיו מעטות בלאו הכי. נותרו רק כמה עשרות פנתרים פעילים. הח"כ יכול היה להציע להם הרבה: הליכה לבחירות, והרבה כסף. כי מיפלטת-העבודה עמדה בדיבורה. היא נתנה לכהן הקצבה חודשית של כ-5000 ל"י מכספי ההסתדרות (כ-200 אלף ל"י ב-שנתיים). ומיקדמה לבחירות בסך 110 אלף ל"י. הם גם תיקנו את החוק במיוחד למענו. בקבעם שח"כ בלא סיטה יקבל את הכסף אם יעמוד אישית בראש רשימה חדשה. כאשר נקבע חוק זה, כבר ידעו ראשי הגוש כמיפלטת-העבודה — כולם אשכנזים סחורים — שנוצר היכור בין ח"כ זה ובין הפנתרים השחורים. זה לא היה איכפת להם. מנתותם העיקרית היתה לשלול את הכסף מפיצת העולם הזה — כוח חדש, שמפניה פחרן, ושגורדה ציונותה לפגוע בה ככל האמצעים.

להתחרות עם גח"ל

התחרות הפנתרים השחורים עם הגוף הפיקטיבי הקרוי "דמוקרטיות"

הכרמלי", חזר למוצאו הספרדי אחרי שהדבר הפך לאופנה. במהירות גשרו מן הפנתרים שרידי ה-גיגונים השמאליים. ירושת העובדים הסר-ציאליים ומצפן. במצע שחור בחיפזון למען הרשימה החדשה נעלמו כל הנקודות הנוגעות לסיכסוך הישראלי-ערבי, מילבד התייחסות סתמית ל"שלום", שאינה שונה מזו הקיימת במצעי גח"ל. אנשי ש"ח, שביקשו לעזור לפנתרים, נתבקשו באדיבות להימנע מכך — או לוותר על סיסמותיהם ולהעלים את זהותם.

"אנחנו צריכים להיחם בשכנינו, וישם חוק רק העניין העדיף תי, התנצל אחד מראשי הגוף הי מאוחר, בשכונת התקווה אייפ" שר דבר על מדינה פלסטנינית ועל החזרת שטחים. אנחנו מתחרים בי גח"כ."

פה וישם עוד יש לבטים. אחד הפנתרים, כוכבי שמש, שהושפע יותר מחבריו על-ידי הסימאות השמאליות, עוד חוזר אליהן מדי פעם. היה זה הוא שהציע השבוע את ההפגנה המשותפת עם ש"ח. אולם חץ הכיוון הוא ברור, ולקראת הבחירות תצי-טרך הרשימה החדשה לחקות את הדמוגיה של גח"ל. ככל שסיכוייה להתקרב לאחוזי החסימה ייראו קלושים יותר.

למכור את צבע-העור

שכני אנשים מתקדמים, מהווה תופעת הפנתרים בעייה קשה. איך להתייחס אליה?

התגובה הראשונה היא בהכרח אוהדת. אין ספק שהשיכבה הענייה ביותר בארץ מורכבת ברובה המכריע מבני עדות המיזרח. אין ספק שהמישטר הקיים בארץ, המעמיק את הפער הכלכלי והפסיכולוגי בין עשירים ועניים, פוגע במיוחד בשכני בות אלה. כל מאבק סוציאלי, שנועד לצמצם את הפער ולהביא לחלוקה צודקת יותר של ההכנסה הלאומית, יביא ברכה לבני עדות-המיזרח.

אך חפיפה זו של הנתונים הסוציאליים והנתונים העדתיים אינה שלמה — וההבדל הוא עקרוני. כמה מבני עדות-המיזרח נמנים עם שיכתב העשירים המופלגים. מישפחת רקנאטי שולטת בחלק הגדול של ההון הבנקאי בישראל, והפכה גורם בינלאומי. מישפחת קרסו אינה מקופחת. בני עדות-המיזרח עשו קאריירה, בזכות כישרונן-תימה, בכל שטחי-החיים. ובקרב האשכנזים יש שיכבה לא-מבוטלת של אביונים, החיים על גבול הרעב.

אולם הכעיה היא עמוקה יותר. הסיכוי היחיד לשנות את המישטר הסוציאלי במדינה טמון במאבק משותף

והי אחת התכונות של כל מאבק עדתי: היא מושכת עסקנים מסוג מסויים — פושטי-רגל אישיים וציבוריים, כלנתרים למיניהם. שאין להם מה למכור מילבד צבע-עורם. עסקנציק שאינו יכול להצליח בשום דרך אחרת, מוכר את עצמו בסיסמה "אני ספרדי!"

הדגל השחור

הודי יכול להתנצר. נוצרי יכול להתגייר. עשיר יכול להתרושש. עני יכול להתעשר. ישראלי יכול להפוך אמריקאי. אמריקאי יכול להפוך ישראלי. אולם ספרדי אינו יכול להיות

אם נכונה ההנחה שהשמאל הוא רציונלי, והימין אי-רציונלי — הרי כל תופעה עדתית-גזעית היא ימנית. אין ספק שכל נסיון לשלב פוליטיקה עם ביולוגיה צריך להדליק אור אדום של אזהרה — כי דרך זו מובילה לפאשיזם.

גם תוספת סיסמאות סוציאליות אינה משנה את הסכנה שבחיבור זה. תנועת החרות ידעה המיד להבר קריאות-קרב לאומניות קיצונית עם דמוגיה סוציאלית. בכל התקופות ובכל הארצות פנה הימין הקיצוני אל השיכבות הדלות ביותר, ו-בייהוד אל בורגנים-זעירים שהתרוששו (כפי שקרה לרבים מבני עדות-המיזרח, עם עלייתם מארצות כמו מארוקו ועיראק לי-ארץ). דוגמת הימין הקיצוני שנטל לעצמו

המציאים

ד"ר אליעזר יפה, ראש המחלקה הסוציאלית של עיריית ירושלים, דויד ציוני, מרכז ענף הנוער, יוסף מיוחס, הממונה על ענייני הנוער ואבנר עמיאל, האחראי לעבודה סוציאלית, בהתייעצות שנערכה מייד אחרי שנתגלה שעובדי העיריה אירגנו את נוער-השוליים והדביקו לו את השם פנתרים שחורים.

אשכנזי, ואשכנזי אינו יכול להיות ספרדי. יש כאן עניין פשוט של גזע, של מוצא, שאינו ניתן לשינוי, ושאינו כפוף לשום השקפה את תכונה אישית. הישנה ספרדי עורו, אשכנזי הברבורותיו? מן הדיון להבין זאת. מי שמנר פח בדגן עדתי דוגל בגזענות ביוני לוגית, וכל גזענות — של האדון המנצל ושל העבד-המנוצל כאחד — היא הרתי-אסון. הדגל הוא כי אמת שחור.

אין ספק שקיימת בארץ גזענות אשכנזית, ברובה תתי-הכרתית וחבויה. אייאפטר להילחם בה על-ידי טיפוח גזענות נגדית, "ספרדית". להיפך — עימות כזה יחזק את שתי המגמות היוזעניות, עד כדי פירוק

תרבות העולים המיזרחיים נתקלה בארץ בקיר של בוז, רגש ההתנשאות של עולי אירופה, ובעיקר אירופה המיזרחית, פגע בעולים אלה כשם שפגע בערבים. יחס זה נטע בלב בני-מיזרח רבים תחושה של נחיתות, הפוגעת במאמציהם להשיג שיוויון. הפער הסוציאלי מחמיר בעייה זו שכעתיים. כשהרגשת-קייפות עדתית מתחברת עם קייפות סוי-ציאלי, נוצר חומר-נפיק. עליו להבין שבעייה זו לא תיפתר מי-עצמה. המישטר הקיים מחריף אותה. בצד בעיית ישראל-ערב, בעיית דתיזמינה ו-בעיית הדמוקרטיה, זוהי בעייה ראשונה במעלה, המאיימת על עתידנו הלאומי. רק תנועה מאוחדת של כל כני חות הישורם, הדמוקרטיה והצדק הסוציאלי יכולה לשנות את המצב ולפתור את הכעיה.

הדבר לא יקרה אם קורבנות המצב הי קיים. כמו בני עדות-המיזרח, לא יטלו לידיהם את האחריות לגורלם ולא יתפסו את מקומם בשורה הראשונה של המאבק. מלאכתם לא תיעשה בידי אחרים, וכי העדרם גם אין ערך למלאכת האחרים. השוויון כמו החרות, אינו ניתן על מגש של כסף.

אולם החזית מוכרחה להיות חזית מאור-חדת. אסור שיהיו בה "ספרדים" ו-"אשכנזים", כי המטרה אינה הקמת מישטר "ספרדי" או "אשכנזי". זוהי מילחמת-שיחרור כלל-לאומית וכלל-חברתית. בתוך המאבק הזה צריכים להיעלם המחיצות של אתמול, התיסכולים של אתמול והגטאות של אתמול. בשביל בן עדות-המיזרח, כמו דגל צעיר ישראלי אחר, זוחי הי דרך לשיחרור עצמי וחברתי. כל דרך אחרת מובילה לניווין להשחית, תה, ואף לסכנות שהדימיון חרד לתארך.

הפגנת הפנתרים השחורים בספטמבר 1971, אחרי שעברו מהשפעת מצפן לשלום כהן. הגורם העדתי. הדבר גרם לפילוג נוסף, כשחלק מהפנתרים הדרך הפריעה המישטרה הירושלמית למפגינים, אחר הפטיקה.

ההמצאה

ישראלים" (המורכב משלום כהן וחצי תריסר עורכים אשכנזים) היוותה הכרעה. הפנתרים העדיפו שותפות עדי-תית-גזעית על שותפות רעיונית-סוציאלית. הם החליטו לצאת לי-בחירות תחת דגל עדתי טהור, לי-השתמש בסימנות הסוציאליות רק לצורך רפש קולות.

אנחנו נפתח בהסתה עדתית שהארץ עוד לא ראתה כמה! התארי במיוזון הכנסת, בפני קהל של מעריצים, אברהם ברדוגו, השושבין של היוזון החדש. ברי-דוגו, ששינה בשעתו את שמו לאבי

של כל שוחרי הקידמה והדמוקרטיה בי-ישראל, למען אידיאל משותף של צדק סוציאלי. תהיה התווית שתדובק על מאבק זה כאשר תהיה — סוציאליסטית, ליברלית או סתם פרמטית — היא תצטרך לאפשר את איחוד מירב הכוחות והאוווים.

הנפת הדגל השחור של העדי-תיות מפגנת את המחנה הזה. היא תקים "אשכנזים" נגד "ספרדי" דים" תרחף אשכנזים רבים לי-זרועות המישטר הקיים, ותפקיר את הספרדים עצמם לזרועות עסי-קנים רודפי-קאריירה.